

LOLLAND-FALSTERS STIFT
FOLKEKIRKEN

Politik for grøn omstilling i Lolland-Falsters Stift

Godkendt på kontormøde i stiftsadministrationen den 25. marts 2025
Opdateret på kontormøde den 19. maj 2026

Indholdsfortegnelse

Baggrund	3
Affaldssortering	4
Indkøb	4
Mødeforplejning og frugtordning	4
Frugt	4
Mad/mødeforplejning	4
Chokolade og snacks	4
Drikkelse	4
Øvrige indkøb	5
Elektronik	5
Særligt vedrørende mobiltelefoner	5
Møbler	5
Papirvarer	5
Kontorartikler	5
Engangsservice	5
Rengøringsmidler	5
Genbrug af elektronik og møbler	5
Computer	5
Mobiltelefoner og iPads/tablets	6
Printere og kopimaskiner	6
Lamper	6
Møbler	6
Print	6
Artificial intelligence (AI)	6
Bispehaven og grønne områder	6
Transport	7
Byggeri	7
Bilag 1 – Idekatalog fra stiftsadministrationens personaleseminar 2024	8
Bilag 2 – Grøn Kirkes tjekliste, status pr. 25. marts 2025	10
Bilag 3 – Transportpolitik for stiftsadministrationerne	14

Baggrund

Med denne politik ønsker vi i Lolland-Falsters Stift at bidrage til den grønne omstilling. Som arbejdsplads vil vi søge muligheder og løsninger der allerede findes, og selv prøve at finde nye tiltag, så vi i fællesskab tager ansvar for vores efterkommere og vores klode.

Politikken er udarbejdet af stiftsadministrationens arbejdsmiljø- og samarbejdsudvalg (ASU) og stiftsadministrationens ansatte i fællesskab.

Idékatalog fra personaleseminar den 21. november 2024 er vedlagt som bilag 1. Nogle af ideerne er allerede blevet gennemført, andre vil blive gennemført løbende. Nye idéer og forslag vil løbende blive indarbejdet i politikken, da grøn omstilling fremover jævnligt tages op på kontormøder i stiftsadministrationen.

For at sikre arbejdet med grøn omstilling blev det et resultatmål for 2024 at blive "Grøn kirkelig organisation i Danmark":

Lolland-Falsters Stift ønsker at være ambassadør for udbredelse af grøn omstilling i stiftet samt gøre stiftsadministrationen til "Grøn kirkelig organisation i Danmark".

Med Folkekirkens Grønne Omstilling er der iværksat en national indsats for at tage ansvar for et mere bæredygtigt samfund. For at gå foran som et godt eksempel vil stiftsadministrationen arbejde for at få status som "grøn kirkelig organisation" i netværket Grøn Kirke. Stiftsmedarbejderne vil blive inddraget i arbejdet, så ikke kun målet, men også vejen dertil, tjener et formål.

Udover at inspirere lokale sogne og provstier tjener indsatsen også det formål at bidrage til målopfyldelse af Kirkeministeriets energieffektivitetsplan.

Det lykkedes vi med, og tjeklisten for "Grøn kirkelig organisation" er vedlagt som bilag 2. Den opdateres i takt med, at flere punkter opfyldes.

Læs mere om Grøn Kirke her: [Grøn Kirke - inspiration til klima- og miljøtiltag i kirkelivet](#)

Folkekirkens Grønne Omstilling

Arbejdet for grøn omstilling i folkekirken understøttes gennem tværgående initiativer på landsplan i et nationalt samarbejde.

Læs mere om Folkekirkens Grønne Omstillings arbejde på deres hjemmeside:

[Forsiden | Folkekirkens Grønne Omstilling](#)

Affaldssortering

Vi sorterer efter den nuværende officielle affaldssortering. Spande med opdeling er opsat fire steder i bygningen.

Vi kan blive bedre til at sortere vores affald. Det er muligt at downloade en app, som kan hjælpe med affaldssorteringen. Appen hedder Perfect Waste. Er man i tvivl -> restaffald.

Herudover er der opsat opsamlingspande til papir og papir med fortrolige oplysninger til makulering. Papir til makulering bliver afhentet og bliver lavet til genbrugspapir.

Indkøb

Vi vil i alle indkøb, i alt fra levnedsmidler til byggeri, bestræbe os på at tænke i klimavenlige løsninger. Indkøb med lavere klimapåvirkning vil til tider være en dyrere løsning, dette skal medregnes i fremtidige budgetter.

Mødeforplejning og frugtordning

Frugt

Vi vil som udgangspunkt gøre brug af dansk frugt og grønt og gerne lokalt produceret. Herudover foretrækkes økologiske produkter.

Mad/mødeforplejning

Vi vil så vidt muligt undgå rødt kød (f.eks. okse og lam) og begrænse os til gris, fjerkræ og fisk o.lign. Hvor det er muligt, foretrækker vi at købe danskproduceret kød og varer i øvrigt. Helst vil vi fremme plantebaseret mad frem for animalske produkter.

Overskudsmad fra møder eller arrangementer deles som hovedregel mellem medarbejderne, så vi undgår madspild. Ved større restmængder kan sociale væresteder kontaktes, f.eks. Perronen eller Kirkens Korshær.

Chokolade og snacks

Chokolade og snacks skal så vidt muligt være mærket Fair Trade eller økologisk.

Drukkelse

Drukkelse til møder vil hovedsageligt være postevand på kande. Kun ved særlige lejligheder vil der blive indkøbt økologisk saft/sodavand på glas. Hermed reduceres brugen af plasticflasker og dåser.

Mælk til kaffe indkøbes i enten 0,5 eller 1 liters kartoner, og gerne økologisk. Kun undtagelsesvist kan det være nødvendigt at bruge små kaffebrikker.

Kaffe indkøbes som så vidt muligt som Fair Trade eller økologisk.

Øvrige indkøb

Elektronik

Al elektronik skal i videst muligt omfang repareres, før nyt indkøbes. Det skal ligeledes undersøges nærmere, om der er mulighed for at indkøbe brugt udstyr; det kan fx være iPads og lignende ekstra udstyr.

Nødvendige og daglige arbejdsredskaber skal være i orden, så nyt udstyr kan være det bedste valg. Kasseret udstyr kan i nogle tilfælde genbruges til andre funktioner på arbejdspladsen, alternativt sælges eller foræres det væk.

Særligt vedrørende mobiltelefoner

Arbejdsmobiler skiftes efter behov hos den enkelte medarbejder og aftales med kontorchefen. Den gennemsnitlige levetid for en mobiltelefon forventes at være 3-4 år. Det kan dog variere, i forhold til arbejdsopgaver.

Mobiltelefoner bør under alle omstændigheder udskiftes når de ikke længere kan sikkerhedsopdateres.

Producenter lover typisk sikkerhedsopdateringer i 3-6 år, men det kan variere.

Møbler

Møbler skal i videst muligt omfang repareres før nyt indkøbes. Det skal ligeledes undersøges nærmere, om der er mulighed for at indkøbe brugt. Nye møbler bør så vidt muligt være svanemærkede, danske eller af genanvendte materialer.

Papirvarer

Skal være genanvendt eller mærket med Ecolabel eller Svanemærket. Der bestilles kun papirvarer i større partier.

Kontorartikler

Kontorartikler skal fortrinsvist være genanvendt eller mærket med Ecolabel eller Svanemærket.

Engangsservice

Vi arbejder på at udfase alle former for engangsservice, herunder plasticrus, rørepinde og papirhåndklæder. Ved store arrangementer kan det være nødvendigt med engangsservice; i de tilfælde bestræber vi os på at købe varer af bæredygtige materialer.

Rengøringsmidler

Vi skal i videst muligt omfang ikke bruge kemikalier til rengøring, og produkterne skal være mærket med Ecolabel eller Svanemærket

Genbrug af elektronik og møbler

Computer

Vores computere er underlagt udskiftningsaftale med Folkekirkens It. Fra 2024 har aftalen en løbetid på 6 år. Hvis ikke computeren skal bruges i huset, kan den renses og tages med hjem. Procedure for dette aftales nærmere med kontorchefen. Computere som ikke genbruges eller er defekte samles i huset. Defekte computere leveres til destruktion jf. Folkekirkens It.

Folkekirkens It har indgået en frivillig aftale med El Recycling omkring afhentning af udtjent IT-udstyr. Læs mere her: [Skrotning - Afhentning af gammelt IT udstyr – IT-supportforum](#)

Mobiltelefoner og iPads/tablets

Mobiltelefoner og tablets bruges så længe som muligt, typisk til batteriet er for dårligt, eller enheden ikke længere kan opdateres efter FIT's standard. Levetiden vil variere efter brug og behov. Udskiftning aftales med kontorchefen.

Hvis ikke en mobiltelefon eller tablet længere kan bruges på arbejdspladsen, kan den renses og tages med hjem. Procedure for dette aftales nærmere med kontorchefen.

Printere og kopimaskiner

Printere som ikke længere virker sendes til destruktion sammen med computerne, som ikke længere skal bruges.

Ved leasing eller serviceaftaler forsøger vi at bruge selskaber med en grøn profil ift. bortskaffelse og genbrug. Det vil fremover indgå i udbud.

Lamper

Lamper uden større værdi gives bort til lokale spejdere eller andre som kan få glæde af dem. Lamper af værdi forsøges så vidt muligt solgt. Det forsøger vi at fremme gennem Facebook.

Nye lamper skal være med LED-lyskilder.

Møbler

Møbler uden større værdi gives bort til lokale spejdere eller andre som kan få glæde af dem. Møbler af værdi forsøges så vidt muligt solgt. Det forsøger vi at fremme gennem Facebook.

Print

Vi skal som hovedregel printe så lidt som muligt. Bilag bør og skal ligge digitalt.

Vi skal som udgangspunkt printe på begge sider for at spare på papiret.

Artificial intelligence (AI)

Brug af generative AI-værktøjer bruger uforholdsmæssigt meget strøm; bare ét spørgsmål til ChatGPT kan bruge samme mængde energi som 40 iPhone-opladninger. Dertil kommer store vandmængder til nedkøling af supercomputere (kilde: Ingeniøren/Folkekirkens Grønne Omstilling). Selvom energi- og vandforbruget ikke finder sted i Danmark, er vi med brugen stadig med til at afsætte et klimaaftryk.

Vi skal følge med udviklingen på det øvrige arbejdsmarked, det gælder også brugen af AI. Men vi skal gøre det med omtanke og bruge værktøjerne klogt. Vi bruger ikke ChatGPT eller Copilot til private formål på arbejdspladsen.

Bispehaven og grønne områder

Der udarbejdes en plan for haven med den til hver tid siddende biskop og valgte gartner. På nuværende tidspunkt er der etableret områder med vilde hjemhørende blomster og græs.

Der bruges ikke plantegift på matriklen; det er et vilkår i den gældende haveserviceaftale.

Gartner skal i et vist omfang efterlade afklip af grene m.m. til kvasbunker til nytte for biodiversiteten.

Transport

Stiftsadministrationen har en særskilt transportpolitik, vedlagt som bilag 3. Den bygger ovenpå stifternes fælles transportpolitik, vedtaget af biskopperne den 25. oktober 2024. Denne ses i stifternes fælles personalepolitik på FIN (for underbilag til politikken, såsom beregningsværktøj, henvises til FIN).

Byggeri

I fremtidige vedligeholdelsesplaner vil vi have fokus på grønne løsninger, fx svanemærkede materialer eller genbrug.

Bilag 1 – Idekatalog fra stiftsadministrationens personaleseminar 2024

Idéer fra workshop om grøn omstilling i stiftsadministrationen

21. november 2024

OBS: Flere af forslagene er gennemført siden

Energiforbrug og ressourcebesparelse:

- Strømspareskinne eller centralafbryder (undtaget kaffemaskine og evt. maskiner, der ikke kan tåle dette).
- Robotplæneklipper.
- Udskiftning af alle gamle lyskilder.
- Nedskæring af printere. Fjern de små på kontorerne og stor printer på 1. sal. Der blev talt om, at Louise beholder sin lille til brug for hende og Marianne, og at den store på 1. sal bliver udskiftet med en almindelig bordprinter.
- 34 timers arbejdsuge.
- Tænd og sluk-censorer over hele huset.
- Fjern elradiatorer og fugtere.
- 2-sidet print skal være standardopsætning hos alle.
- Regnvandsopsamling til toiletter (hvis det er tilladt i Guldborgsund Kommune), bispehaven og til vanding af blomster.
- Natsænkning, med mulig graduering af ny og gammel bygning hvis muligt.
- Lave opsamling på energiforbrug årligt.
- Fyld opvaskemaskinen eller vask hver anden dag.
- Grøn elaftale – PPA?

Indkøb – herunder forplejning:

- Kun købe varer hos certificerede grønne leverandører.
- Minus oksekød til smørrebrød eller bare mindre kødpålæg til smørrebrød.
- Reducer kaffeforbrug og skab større bevidsthed om vores kaffevaner.
- Spare på print, så vi ikke skal købe så meget papir.
- Svane- og andre godkendte miljømærkninger på rengøringsmidler.
- Afskaffelse af engangskrus og plastrørepinde.
- 34 timers arbejdsuge.
- Økologiske varer.
- Udskift sodavand til saft/most eller lokale drikkevarer, helst økologisk.
- Stille krav om bæredygtige materialer, når der skal renoveres bygninger.
- Køb lokal frugt og grønt.
- Købe genbrugsmøbler.
- Postevand til møder.

Transport og mobilitet

- Teamsmøder fremfor fysiske møder, når det er muligt.
- Brug tog i stedet for biler med fossile brændstoffer.
- Samkørsel.
- 34 timers arbejdsuge.

- Samle os i elbiler.

Affald og genbrug

- Fokus på genbrugsvarer/teknik.
- 34 timers arbejdsuge.
- Fjern al plasticservice.
- Ingen enkeltpakket syltetøj.
- Køb mælkekartoner.
- Koordiner kageindkøb.

Grøn indstilling og adfærdsændring

- Alle valg har en pris, både på miljøet og økonomisk.
- AI skal kun bruges hvis det er den eneste løsning.
- Drop sodavand.
- Gå eller tag cyklen, når det er muligt.
- Drik mindre kaffe.
- Fast punkt på vores morgenmøder.
- 34 timers arbejdsuge.
- Skiltning med "Vild med vilje".
- Opsæt ladestander(e).
- Opsæt solceller.

Biodiversitet

- Frugttræer/bærbuske i bispehaven – som vi også kan bruge til vores frugtskåle.
- Minimer fældning af træer.
- Bistader i bispehaven.
- Flere arealer med vilde blomster.
- Færre arealer med græs – og ellers skal det være vildt græs.
- Insekthoteller.
- Havedam.
- Miljøvenlige rottefælder (og sneglevenlige).
- Hold grønt affald på grunden – kompost, bioklip og kvastgrønt.

TJEKLISTE TIL AT BLIVE EN MERE KLIMA- OG MILJØ- VENLIG ORGANISATION

Ligesom kirker kan blive Grøn Kirke, er det muligt at blive Grøn Kirkelig Organisation gennem en ordning administreret af Grøn Kirke i Danske Kirkers Råd. Som Grøn Kirkelig Organisation er I med til at forvalte Guds skaberværk med taknemlighed, respekt og omsorg. Samtidig kan større omtanke i jeres forbrug og mindre belastning af omgivelserne betyde, at I sparer både penge og ressourcer. Som Grøn Kirkelig Organisation er I med i et netværk af kirkelige organisationer i Danmark, der har registreret sig som Grøn Kirkelig Organisation. Det er gratis at blive Grøn Kirkelig Organisation.

”Kirkelige organisationer” er en forholdsvis bred definition og favner mange forskellige organisationer, netværk, foreninger og erhverv med et kirkeligt eller kristent perspektiv. Det kan være nødhjælpsorganisationer, missionsselskaber, stiftskontorer, provstikontorer, kirkesamfunds hovedkontorer, klostre, spejderorganisationer og lokale spejderkorps, Y’s Men-klubber, skoler (inkl. friskoler, efterskoler, højskoler og andre uddannelsesinstitutioner), menighedsbørnehaver m.m. I vil givetvis ikke finde alle 48 punkter relevante og måske heller ikke den terminologi, der er brugt her, men vi håber, at I alligevel vil finde tjeklisten inspirerende og relevant at arbejde med. Har I spørgsmål, er I altid velkomne til at kontakte os.

SÅDAN BLIVER I GRØN KIRKELIG ORGANISATION

Gennemgå denne liste og den medfølgende vejledning i jeres organisation, styrelse eller gruppe og meget gerne sammen med både ansatte og frivillige. I kan blive Grøn Kirkelig Organisation, når I:

- 1) Opfylder mindst 25 af de i alt 48 tiltag (der skal sættes mindst to krydser i hver kategori).
- 2) Har nedsat et grønt udvalg. En af udvalgets personer udpeges som kontaktperson til Grøn Kirke (som administrerer ordningen).

TILMELDING

Når I opfylder kriterierne, sender I en mail til gronkirke@gronkirke.dk og fortæller om jeres arbejde og vedhæfter den udfyldte tjekliste. Vi skal også have information om, hvem jeres kontaktperson er (mail, adresse, tlf.). Derefter bliver I registreret som Grøn Kirkelig Organisation. Vi registrerer jer på www.gronkirke.dk og sender jer en Grøn Kirkelig Organisation-plakat. I vil også få tilsendt forskelligt materiale, som kan hjælpe jer med at vise og kommunikere, at I er Grøn Kirkelig Organisation.

I december hvert år vil I fremover få tilsendt det følgende års Grøn Kirkelig Organisation-plakat. Hvis I stadig opfylder kriterierne for at være Grøn Kirkelig Organisation, kan I hænge den nye plakat op.

NÅR I ER BLEVET GRØN KIRKELIG ORGANISATION

Grøn Kirkes nyhedsmail giver inspiration og nye ideer til arbejdet med at være Grøn Kirkelig Organisation. Tilmeld jer nyhedsmailen og følg med på www.gronkirke.dk og www.facebook.com/Gronkirke. Har I gode historier eller ideer fra jeres arbejde som Grøn Kirkelig Organisation, hører vi meget gerne om det.

Tak fordi I er med!

Venlig hilsen Grøn Kirke-Gruppen, Danske Kirkers Råd

FARVEFORKLARING:

Punkter med grøn markering er fuldført.

Punkter med gul markering forventes gennemført inden for det kommende år.

VÆRDIER OG DIAKONI

At være Grøn Kirkelig Organisation har bl.a. med det holdningsskabende arbejde at gøre. Som kirkelig organisation har I et kirkeligt tilhørsforhold og dermed adgang til et særligt sprog og en særlig tilgang til naturen og forvaltningen af skaberværket. Det handler ikke om at være moraliserende, men om at sætte ord på glæden og taknemligheden og at motivere til ansvar for jorden – som gave og opgave.

- ___ 1. Vi arrangerer eller deltager i mindst en årlig temagudstjeneste, andagt el.lign. med skaberværket, klima, miljø, natur og/eller retfærdighed som tema.
- ___ 2. Vi udvikler/fremmer liturgimateriale og inspirerer til gudstjenester, andagter, arrangementer m.m. om skaberværket, klima, miljø, natur og/eller retfærdighed.
- ___ 3. Vi markerer Skabelsestiden hvert år – gerne sammen med andre.
- ___ 4. Vi arrangerer eller deltager i en temaaften, studiekreds, udflugt, udstilling el.lign. om skaberværket, klima, miljø, natur og/eller retfærdighed. (Konkret: Temamøde om grøn omstilling i Kettinge).
- ___ 5. Vi arrangerer eller deltager i indsamlinger til eller støtter på anden vis klima- og miljøprojekter i verdens fattige lande og/eller i truede områder.
- ___ 6. Vi arrangerer og/eller støtter op om loppemarkeder, byttemarkeder, opfordrer til genbrug m.m. (Konkret: Arrangement om genbrug af konfirmationskjoler v. Lolland-Falsters Stifts Sociale Arbejde)
- ___ 7. Vi integrerer klima og miljø i kontrakter og aktiviteter med og/eller bevillinger til samarbejdspartnere, lokalafsnit, regionskontorer og lignende.

INFORMATION, NETVÆRK OG FORANKRING AF DET GRØNNE ARBEJDE

Det er vigtigt, at arbejdet med Grøn Kirkelig Organisation er synligt og forankres i jeres daglige liv. Arbejdet med at være Grøn Kirkelig Organisation er ikke kun for de særligt interesserede, men alle ansatte og frivillige bør optimalt set inkluderes i arbejdet. Det, som sker i jeres organisation, må gerne også inspireres af eller inspirere dem, I er i kontakt med.

- ___ 8. Vi formidler stof om klima, miljø, natur og/eller retfærdighed i medlemsblad, på hjemmeside, sociale medier og/eller andre informationskanaler.
- ___ 9. Vi fortæller, at vi er en Grøn Kirkelig Organisation ved at hænge en Grøn Kirkelig Organisation-plakat op og ved at skrive om det i vores medlemsblad, på hjemmeside, sociale medier og andre informationskanaler.
- ___ 10. Vi har udarbejdet en politik og en handlingsplan for vores arbejde som Grøn Kirkelig Organisation og gennemgår den mindst en gang om året.
- ___ 11. Vi har Grøn Kirkelig Organisation på vores dagsorden som fast punkt eller mindst 1-2 gange om året.
- ___ 12. Vi søger at samarbejde med lokale virksomheder, kommunale enheder, kirker og andre organisationer i vores klima- og miljøarbejde. (Konkret: Møder med Guldborgsund Kommune om partnerskab om jorder).

INDKØB

At være Grøn Kirkelig Organisation indebærer at være konkret og tage tiltag, som har betydning for jeres grønne fodaftryk. Jeres indkøb af varer og tjenester kan have stor klima- og miljøpåvirkning. Indkøb gælder alle de produkter, varer og tjenester, I indkøber, herunder mad, papir, rejser, computere, værktøj, maskiner, elektricitet osv. Det er en god ide at gennemgå alle jeres indkøb for hvert arbejdsområde og overveje, om de kan gøres mere klima- og miljøvenlige. Ved faste og/eller store leverancer er det altid en god ide at indhente tilbud fra flere leverandører, inden I beslutter jer for, hvad I vil købe. Efterspørg gerne produkter med lav

klima- og miljøpåvirkning, også selvom firmaerne ikke umiddelbart udbyder dem. Det viser en interesse for sådanne varer, som kan forplante sig til forhandlere og producenter.

- ___ 13. Vi begrænser vores indkøb og køber evt. genbrug.
- ___ 14. Vi køber madvarer, som har mindst mulig klima- og miljøpåvirkning (økologiske, Fairtrade-mærkede, lokalt producerede og årstidens).
- ___ 15. Vi køber så vidt muligt miljømærkede produkter til rengøring, vedligeholdelse, kontor og udearealer.
- ___ 16. Vi bruger så vidt muligt miljøcertificerede, økologiske og/eller Fairtrade-leverandører af varer og tjenester.
- ___ 17. Ved større anskaffelser, renoveringer og byggeprojekter køber vi miljøcertificerede produkter og materialer.
- ___ 18. Vi begrænser brugen af kemikalier til f.eks. rengøring, vedligeholdelse og udearealer.
- ___ 19. Vi anvender genopladelige batterier, hvor vi kan.
- ___ 20. Vi overgår til mest muligt at informere elektronisk og til fortrinsvist at modtage aviser, tidsskrifter og publikationer elektronisk.

ENERGIFORBRUG

Energiforbruget – særligt af varme – er ofte en dyr post i budgettet. Her kan der som regel spares meget CO₂ og mange penge. At spare på energien kan indebære eftersyn af produkter (varmekilder, vandhaner, vinduer osv.), men mange gange er der meget at spare ved blot at blive bevidst om forbruget og ændre vaner i hverdagen. Det er altid godt at få professionel vejledning. Selv om man ikke ejer de lokaler, man bruger, har man ansvar for sit forbrug. Samarbejd med udlejeren mest muligt om at efterisolere, nedsætte elforbruget m.m.

- ___ 21. Vi har fået foretaget en energiøkonomisk gennemgang af vores bygninger og følger dens anvisninger, så godt vi kan.
- ___ 22. Vi aflæser vores målere for vand, el, varme og gas med passende intervaller, f.eks. 1 gang om måneden.
- ___ 23. Vi prioriterer lavt energiforbrug og god brændstoføkonomi ved indkøb af f.eks. pc, printer, kopimaskine, fryser, opvaskemaskine og andre maskiner.
- ___ 24. Vi køber certificeret klimavenlig strøm.
- ___ 25. Vi bruger LED-pærer, hvor det er muligt.
- ___ 26. Vi slukker lyset i rum, som ikke er i brug, og/eller har opsat sensorer og timere.
- ___ 27. Vi slukker for computere og andre kontormaskiner, når de ikke er i brug, f.eks. ved at bruge spareskinner. Dette arbejdes der konkret på sammen med elektriker i efteråret, når driftsgruppen i AdF's lokale skal klargøres med endnu en arbejdsplads.
- ___ 28. Vi opvarmer med varme, der produceres mest muligt miljø- og klimavenligt.
- ___ 29. Vi sænker temperaturen, når der ikke er folk på kontorer og i andre lokaler. Vi skruer allerede ned for varmen i ferier og længerevarende lukning af kontoret. På sigt ønskes en automatisk sænkning af temperaturen i weekender og evt. om natten, så længe genopvarmning ikke koster mere energi.
- ___ 30. Vi begrænser brugen af vand.
- ___ 31. Vi fylder opvaskemaskinen, før den sættes i gang.

TRANSPORT OG UDEAREALER

Forbrug af brændstof i forbindelse med transport med personbiler, lastbiler og fly udgør et stort bidrag til de globale udledninger af CO₂ i atmosfæren. Alle kan bidrage til at mindske dette ved at vælge transportformer, der belaster klima og miljø mindre. Mange organisationer har udearealer – både store og små – som kan bruges til grønne formål. Det kræver ikke meget plads at plante træer, bærbuske, sætte fuglekasser eller bistader op. Der er plads til megen fantasi.

- ___ 32. Vi sikrer plads til cykelparkering ved vores bygninger.
- ___ 33. Vi bruger cykel, bus, tog og samkørsel mere og bil og fly mindre i forbindelse med arrangementer, konferencer, møder og tjenesterejser.

- ___ 34. Vi har anskaffet en eller flere tjenestecykler, f.eks. ladcykler til lokal transport, hvor det er relevant.
- ___ 35. Vi deltager i "Vi cykler til arbejde"-kampagnen eller andre lignende kampagner, der fremmer grøn transport.
- ___ 36. Vi betaler CO₂-kompensation ved f.eks. flyrejser.
- ___ 37. Vi afholder nogle af vores møder og kurser som videokonferencer, telefonmøder, via Skype el.lign.
- ___ 38. Vi gennemfører miljøvenlige og økologiske aktiviteter og forbedringer på vores udearealer.
- ___ 39. Vi laver levesteder for vilde dyr og planter på udearealer.

AFFALD

Affald er ikke altid affald, men en ressource, der kan bruges et andet sted. Pap, papir, glas, mælkekartoner osv. kan anvendes i kreative aktiviteter med f.eks. børn. Papir, hvor der kun er printet på den ene side, kan laves til notesblokke. Det affald, man ikke selv kan genbruge, kan andre måske anvende. I bør aktivt bakke op om kommunens affalds- og komposteringsordninger og kan opfordre til genbrug på forskellige måder i hverdagen.

- ___ 40. Vi prøver at reparere vores ting og afleverer, hvad vi ikke kan bruge, til genbrug.
- ___ 41. Vi reducerer vores madspild.
- ___ 42. Vi bruger fortrinsvist rigtigt service frem for engangsservice. Køber vi engangsservice, er det så vidt muligt af nedbrydelige materialer.
- ___ 43. Vi printer og kopierer fortrinsvist på begge sider af arket. Vi anvender restpapir og sorterer det, vi ikke bruger.
- ___ 44. Vi komposterer affald forsvarligt, enten på egen jord eller ved godkendt kompostering.
- ___ 45. Vi leverer pap, papir, glas og metal til genbrug.
- ___ 46. Vi leverer elektrisk affald til godkendt modtagelse eller, hvor det er muligt, til en genbrugsordning.
- ___ 47. Vi leverer batterier, PVC-plast, kemikalierester, elpærer, toner- og printerpatroner til godkendt modtagelse.
- ___ 48. Vi opfordrer til genbrug og indsamling af f.eks. tøj, lysestumper, mobiltelefoner, frimærker, briller m.m.

EGNE TILTAG

Der kan være mange grønne tiltag, som ikke er dækket ind under denne tjeklistes kategorier og punkter. Tilføj jeres egne ideer og tiltag her. De tæller også med.

- ___ 49. Vi begrænser indkøb af enkeltindpakkede fødevarer, såsom små mælkebrikker og portionsindpakket smør og marmelade (en undtagelse er chokolade, som af hygiejnehensyn fortsat købes enkeltindpakkede).
- ___ 50. Vi har afskaffet papirhåndklæder på toiletter (erstattet af stofklude).
- ___ 51. Vi begrænser print, og printer på begge sider.
- ___ 52. Vi nedskalerer vores printere og reducerer antallet.
- ___ 53. Vi har helt fjernet elradiatorerne i AdF's kontorlokale, og bruger kun gulvvarmen.
- ___ 54.
- ___ 55.

FOR EN UDDYBNING AF TJEKLISTENS PUNKTER: SE VEJLEDNINGEN PÅ WWW.GRONKIRKE.DK

FOR YDERLIGERE INSPIRATION: SE WWW.GRONKIRKE.DK/TIPS-OG-IDEER

Bilag 3 – Transportpolitik for Lolland-Falsters stiftsadministration

Transportpolitik for Lolland-Falsters Stift

Baggrund

Det er med tiden blevet tydeligt, at de klimaaftryk vi sætter, har konsekvenser. Fossile brændstoffer benyttes til energi, opvarmning og transport og udleder ved afbrænding en stor mængde drivhusgas. De fleste transportmidler baseres stadig på fossile brændstoffer og er på lige fod med opvarmningskilder og energiproduktion et vigtigt fokuspunkt for at minimere CO₂-udledningen.

Partnerskabet bag "Folkekirken Grønne Omstilling" har formuleret en målsætning som grundlag for et folkekirkeligt bidrag til at fremme den grønne omstilling på (indkøbs- og) transportområdet:

Klima- og miljøeffekterne ved indkøb og transport i folkekirken skal forbedres

- Indkøb i folkekirken skal være så miljørigtigt som muligt
- Varetransport i folkekirken skal være så miljørigtigt som muligt
- Persontransport i folkekirken skal være så miljørigtigt som muligt

For langt de fleste ansatte i folkekirken er det ikke muligt helt at undgå at benytte transportmidler i forbindelse med varetægelse af tjeneste, og mange steder er offentlig transport ikke en reel mulighed. Dertil kommer økonomiske og tidsmæssige forhold, der kan vægte højere, når også hvervet skal kunne udføres på en tilfredsstillende måde for den enkelte. Der kan også være behov for samtaler under transporten, der ikke kan tages i andres selskab, hvorfor kørsel i egen bil er mest hensigtsmæssigt. Der kan således være mange gode grunde til at transportere sig, også med fly, når det vurderes den bedste løsning i situationen.

Men kan transporten minimeres og valget af transportform være klimavenligt, uden at gå på kompromis med udførelse af hvervet, er det et vigtigt bidrag.

Formål

Formålet med en transportpolitik for stiftsadministrationen er at øge bevidstheden om klimahensyn, når arbejde gør det nødvendigt at transportere sig, ved konkret at tage stilling til mængden og formen af transport.

Mål

I årets første kvartal laves en opgørelse af den estimerede CO₂-udledning fra stiftsadministrationens transport i det foregående regnskabsår. På baggrund af den estimerede CO₂-udledning beregnes et udlignende klimabilag, som indbetales til Klimaskovfonden.

Det egentlige mål er at reducere CO₂-udledningen fra stiftsadministrationens transport. På baggrund af den estimerede CO₂-udledning i det foregående regnskabsår sættes et ambitiøst, men også realistisk, mål for reduktion af CO₂-udledningen fra transport for indeværende og følgende regnskabsår.

Målopfølgelsen følges ved årlige/fortløbende opgørelser af CO₂-udledningen fra stiftsadministrations transport. Udsving forklares og medvirker til mere præcise og virkelighedsnære reduktionsmål for kommende år.

Virkemidler

Konkret vil vi ved mødeplanlægning og rejseaktivitet i stiftsadministrationen

1) vurdere, om vores transport er nødvendig.

- Er transporten nødvendig i forhold til løsningen af opgaven? Kan vi evt. erstatte den af et online-møde eller et telefonopkald?
- Kan vi pulje flere møder i området/landsdelen til samme dag? Skal vi rejse mellem landsdele, vil vi forsøge at samle flere møder samme dag, så vi nedsætter behovet for fremtidig transport.

2) overveje, hvilken transportform vi bruger.

- Kan vi klare turen på cykel eller med offentlig transport?
- Har vi mulighed for samkørsel med andre? En bil udleder stort set den samme mængde CO₂ uanset hvor mange passagerer, der er med.

3) inddrage klimaaspektet, når vi selv er mødearrangør.

- Hvis vi planlægger et møde eller et arrangement, vil vi forsøge at finde en lokation i stiftet, der er tilgængelig med offentlig transport.
- Alternativt vil vi forsøge at vælge en placering i stiftet, der giver mindst mulig transport for flest mulige mødedeltagere.
- I alle tilfælde vil vi opfordre til samkørsel og gerne bistå deltagerne med aftaler herom.

Opgørelse af CO₂-udledningen fra transport

Ved hjælp af værktøj fra Folkekirken Grønne Omstilling og beregning fra Folkekirken Administrative Fællesskab vil Lolland-Falsters Stift årligt opgøre en estimeret CO₂-udledning fra stiftsadministrationens transport. Resultatet offentliggøres på stiftets hjemmeside i 2. kvartal det følgende år.

Klimabidrag

På baggrund af den estimerede CO₂-udledning fra stiftsadministrationens transport i det foregående regnskabsår, vil Lolland-Falsters Stift hvert år betale et modsvarende bidrag til Den danske Klimaskovfond.

Der er flere grunde til at vælge Klimaskovfonden:

- Klimaskovfonden er nedsat af et enigt folketing i 2020, og understøtter det nationale mål om CO₂-reduktion. Fonden er en uafhængig, statslig forvaltningsenhed under Ministeriet for Grøn Trepert med en selvstændig bestyrelse. Folketinget vedtog i 2020, at alle statslige institutioner skal bidrage økonomisk til den nationale klimaindsats ved tjenstlige flyrejser¹ i form af bidrag til Klimaskovfonden. Det tilslutter vi os – vores grønne ambitioner er dog større end det, så vi tager udgangspunkt i hele stiftsadministrationens transport, og ikke kun flyrejser.
- Klimaskovfonden understøtter det nationale mål om CO₂-reduktion ved at fremme og finansiere skovrejsning og udtagning af kulstofholdige lavbundsarealer i Danmark, det hele på både private og offentlige arealer. Derudover har fonden som opgave at varetage hensyn til synergieffekter i sine klimaprojekter, f.eks. biodiversitet, drikkevand, natur, miljø, friluftsliv og ikke mindst kulturarv.

---

¹ [Strategi for grønne offentlige indkøb \(oes.dk\)](https://oes.dk/Strategi-for-grønne-offentlige-indkøb)

- Med Klimaskovfondens standard har vi garanti for, at klimaeffekten opgøres, bogføres, registerføres og valideres efter international praksis, og vi modtager opgørelse af effekter og reelle resultater. Vi får dermed sikkerhed for klimaeffekten i de projekter, vi med Lolland-Falsters Stifts bidrag konkret er med til at finansiere.
- Klimaskovfonden støtter specifikt skovrejsning på kirkens jorder. Fra 2022 til 2024 har Klimaskovfonden således medvirket til plantning af 18 kirkeskove. Det er sket ved tilsagn på i alt 7,6 mio. kr. i økonomisk støtte til skovrejsning af samlet 126 ha ny kirkeskov (svarende til binding af næsten 47.000 ton CO₂ over de næste 100 år). Et folkekirkeligt bidrag til Klimaskovfonden kommer altså tilbage til kirkerne og gavner, udover CO₂-binding, f.eks. også grundvandssikring, biodiversitetsforøgelse og muligheder for etablering af bynær kirkeskov.